

dr hab. Małgorzata Dziembała, prof. UE Katowice¹

Wydział Ekonomii

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Spójność społeczna w krajach i regionach Unii Europejskiej w świetle wskaźnika postępu społecznego

WSTĘP

Zapewnienie nie tylko spójności ekonomicznej, lecz i społecznej znajduje się w centrum uwagi krajów UE. Spójność gospodarcza i społeczna są bowiem ze sobą wzajemnie powiązane i pomiędzy tymi kategoriami istnieją sprzężenia zwrotne [Woźniak, 2012, s. 7–8]. W związku z tym należy wziąć pod uwagę również to, iż wspieranie wzrostu gospodarczego, stanowiącego priorytetowy cel państw członkowskich implikować może pojawienie się bądź też intensyfikację różnorodnych problemów społecznych, takich jak: bezrobocie, wykluczenie społeczne, rozpatrywanych z perspektywy gospodarki krajowej bądź też regionalnej.

W obecnie promowanym inkluzywnym modelu wzrostu (rozwoju), zwraca się uwagę także na inne aspekty aniżeli tylko ekonomiczne, bowiem powinien stwarzać on możliwości dla wszystkich jednostek i społeczności, a korzyści dystrybuowane są uczciwie w społeczeństwie, zarówno te o charakterze materialnym, jak i niematerialnym [OECD 2014, s. 80–81]. Projektując działania w ramach polityki ekonomicznej na rzecz poprawy dynamiki wzrostu gospodarczego, istotne jest zatem zwrócenie uwagi na ich oddziaływanie na sferę społeczną.

Szczególne znaczenie nabiera zapewnienie spójności społecznej, również w wymiarze przestrzennym. Staje się to celem politycznych działań podejmowanych na różnych szczeblach, w tym ponadnarodowym. Spójność społeczna postrzegana jest bowiem jako warunek politycznej stabilności i bezpieczeństwa. Stanowi źródło dobrobytu i wzrostu gospodarczego, a jej brak bądź ograniczenia implikują konieczność ponoszenia zwiększonych wydatków publicznych [Ber-

¹ Adres korespondencyjny: Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katedra Międzynarodowych Stosunków Ekonomicznych, ul. 1 Maja 50, 40-287 Katowice; e-mail: małgorzata.dziembała@ue.katowice.pl.

ger-Schmitt, 2002, s. 404–405]. Wymaga to szczegółowej kwantyfikacji skali i natężenia istniejących problemów społecznych, co zależne jest od przyjętej koncepcji tej spójności.

Spójność społeczną w artykule utożsamia się ze zmianami dotyczącymi poprawy warunków życia społeczeństwa, a zatem z postępowaniem społecznym [Sadowski, 2005, s. 9]. Poprawa wskaźników opisujących rozwój społeczny może świadczyć o dokonującym się postępie, a zarazem o zwiększaniu się spójności społecznej. Wydaje się, iż to miary syntetyczne, ujmujące wiele jego aspektów umożliwiają w sposób kompleksowy pomiar.

Celem artykułu jest dokonanie pomiarów spójności społecznej w świetle wskaźnika postępu społecznego. Problemy społeczne w niektórych krajach i regionach UE uległy bowiem intensyfikacji w ostatnich latach.

POSTĘP SPOŁECZNY A SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA

Spójność ekonomiczną tradycyjnie wiąże się ze zmniejszaniem występujących różnic w poziomie rozwoju gospodarczego, będących w szczególności domeną działań interwencyjnych realizowanych w ramach polityki regionalnej. Jednakże nie może stanowić celu samego w sobie, bowiem jej osiągnięcie ma służyć urzeczywistnieniu dobrobytu poszczególnych podmiotów, społeczności i przeciwdziałać powstawaniu dalszych zróżnicowań w poziomie i jakości życia. W takim ujęciu spójność ekonomiczną wiąże się nieodłącznie ze spójnością społeczną i staje się instrumentem spójności społecznej. Stanowi to wyzwanie dla polityki regionalnej w celu stwarzania warunków dla poprawy tej spójności, również w wymiarze przestrzennym [Woźniak, 2012, s. 7–8]. Należy zwrócić uwagę na aspekty społeczne towarzyszące podejmowanym działaniom na rzecz poprawy dynamiki wzrostu gospodarczego i podnoszenia konkurencyjności gospodarek krajowych i regionalnych.

Proces integracji może przyczynić się także do intensyfikacji problemów społecznych wówczas, gdy integrują się partnerzy o nierównym potencjale gospodarczym i społecznym. Nierówności społeczne mogą się również pogłębiać w rezultacie prowadzonej polityki ekonomicznej w ramach ugrupowania i braku integracji pomiędzy wyznaczonymi jej priorytetami.

Kwestia spójności społecznej jest podnoszona w dokumentach traktatowych UE, wśród których wskazać należy na zapis: „W celu wspierania harmonijnego rozwoju całej Unii rozwija ona i prowadzi działania służące wzmocnieniu jej spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. W szczególności Unia zmierza do zmniejszenia dysproporcji w poziomach rozwoju różnych regionów oraz zacofania regionów najmniej uprzywilejowanych [art. 174, TFUE], jak również podkreśla się, że Unia „wspiera spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną oraz solidarność między państwami członkowskimi” [art. 3, TUE].

Spójność społeczna jest pojęciem wielowymiarowym. Można wskazać na dwa podejścia do spójności społecznej, z których pierwsze – socjologiczne i psychologiczne – akcentuje integrację i społeczną stabilność, a kolejne traktuje tę spójność jako warunek wstępny osiągnięcia gospodarczego dobrobytu [Acket et al., 2011, s. 3]. Spójność społeczna łączona jest z właściwością społeczeństwa, niezależnie od perspektyw jego postrzegania, np. kraju. Spójność społeczną można wiązać także ze społeczną inkluzją w tym sensie, iż – jak wskazuje Rada Europy – dotyczy szans związanych z dostępem do środków zabezpieczających podstawowe potrzeby, do postępu, do ochrony praw, godności [Council of Europe, 2001: 5 za: Jenson 2010, s. 5]. Spójność społeczna odnosi się także do kapitału społecznego. Zwraca się również uwagę, analizując jej koncepcje, na instytucje i zarządzanie, podkreślając ich znaczenie dla wzrostu gospodarczego [Jenson, 2010]. Spójność społeczną można także ujmować jako „produkt” właściwie realizowanej polityki na rzecz rozwoju społecznego [Jenson, 2010, s. 15]. Analizując spójność społeczną podkreśla się różne jej wymiary, w tym jedna z klasyfikacji zaproponowana przez Bernarda (1999) identyfikuje dwa jej aspekty: sferę aktywności ludzkiej (gospodarczą, polityczną i społeczno-kulturową) i naturę relacji społecznych związanych z formalnymi relacjami i znaczącymi relacjami dotyczącymi zaobserwowanych zachowań i praktyk [za: Acket et al., 2011, s. 4–5].

W kontekście prowadzonych rozważań zwrócić należy uwagę na definicję identyfikującą spójność społeczną ze zdolnością, którą posiada społeczeństwo do zapewnienia dobrobytu w długim okresie [Council of Europe, 2005, s. 23], co także podkreśla Rada Europy, uwypuklając konieczność minimalizowania różnicowań, jak i unikania polaryzacji [Council of Europe, 2005, s. 40]. W myśl innej definicji spójne społeczeństwo „pracuje na rzecz dobrobytu swoich członków (...)” [OECD, 2011, s. 17], a spójność społeczna wnosi wkład do długotrwałego wzrostu gospodarczego [OECD, 2011, s. 17].

Osiąganie spójności społecznej przyczynia się do poprawy wyników gospodarczych, ograniczenia ubóstwa, czy też do wzmacniania stabilności. Jej pozytywne oddziaływanie na gospodarkę wiąże się z większą efektywnością stosowanych polityk w spójnym społeczeństwie. Spójność społeczna oddziałuje nie tylko na wzrost, lecz również i na jego trwałość oraz na rozwój gospodarczy. Poszczególne komponenty spójności takie jak: społeczna inkluzja, kapitał społeczny, społeczna mobilność – wzmacniają się. Jednocześnie wzrost gospodarczy także przyczynia się do osiągnięcia tego rodzaju spójności [OECD, 2011, s. 57–60]. Wciąż poprawiający się stan spójności prowadzi do osiągnięcia dobrobytu, co przekłada się także na poprawę jakości życia, jak również i na inne wymiary.

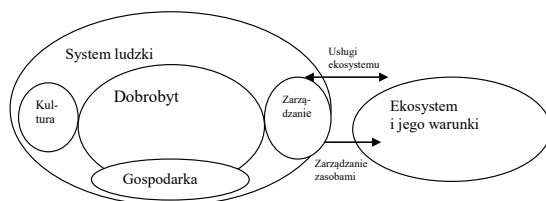
Postęp definiujemy jako proces pewnych przemian związanych z osiągnięciem doskonalszego stanu [*Słownik języka polskiego*, ([http](http://))], obejmujący komponenty materialne i niematerialne i różne jego aspekty. Wiąże się ze zmianami dotyczącymi jakości życia, z satysfakcją z życia, dobrobytem, zrównoważonym rozwojem [Hall et al., 2010, s. 8–10].

Jak podkreśla Sztompka, jest to proces rozwojowy, a jego kierunek jest oceniany pozytywnie. Dzięki postępowi następuje stopniowe zbliżanie się do określonego stanu społeczeństwa realizującego pewne wartości, a gdy od tych wysoko cenionych wartości następuje oddalanie się, wówczas mamy do czynienia z dokonującym się regresem [Sztompka, 2005, s. 441–442]. Warto zwrócić uwagę, iż tylko taka zmiana może zostać uznana za postęp, która uzyska pozytywną ocenę w danej zbiorowości, a zatem jest zrelatywizowana także odnośnie do przyjętych kryteriów, ten postęp wyznaczających [Sztompka, 2005, s. 442]. Postęp dokonuje się, jeśli następuje poprawa w zakresie „równoważonego i równego dobrobytu społeczeństwa” [Hall et al., 2010, s. 9].

Postęp społeczny można ujmować jako „ciąg zmian społecznych, któremu przypisujemy pozytywne cechy; dzięki niemu przybywa zrealizowanych wartości, a społeczeństwo zbliża się do wzorca „dobrego społeczeństwa” [Supińska, 2007, s. 77]. Następuje także poprawa wskaźników, dotyczących m.in. dochodów rodzin i poszczególnych osób, ubóstwa i wykluczenia społecznego, rozmiarów nierówności, jeśli chodzi o szanse życiowe itd. [Banting, 2002]. Podkreśla się, że postęp społeczny to „zdolność społeczeństwa, którą posiada, aby zaspokoić podstawowe potrzeby mieszkańców, ustanowić fundamenty, które umożliwią mieszkańcom i społecznościom zwiększyć i podtrzymywać jakość ich życia, tworzyć warunki dla wszystkich jednostek, aby wykorzystały ich potencjał” [Porter et. al., s. 32].

W związku z tym postęp wiąże się również z aspektami ekonomicznymi. Postęp społeczno-ekonomiczny można ująć, jako „zmiany wynikające z rozwoju społeczeństwa, które polegają na wszechstronnej poprawie jego warunków życia zarówno pod względem ekonomicznym, jak i społecznym” [Sadowski, 2005, s. 9]. Spójność społeczną łączyć należy z rozwojem społecznym zmierzającym do osiągnięcia określonego i przyjętego stanu, ku czemuś lepszemu, a zatem z postępow społecznym. Poprawa wskaźników rozwój ten opisujących świadczy o zwiększającym się stopniu spójności w UE².

Interesująca koncepcja postępu społecznego zaproponowana przez Hall et al. wskazuje, że społeczeństwo oparte jest na dwóch systemach: społecznym i ekonomicznym połączonym poprzez zróżnicowane kanały. Poprawa dobrobytu ludzkiego jest jego finalnym celem, tj. postępu [Hall et al., 2010, s. 13].

Rys. 1. Warunki ramowe postępu społecznego

Źródło: [Hall et al., 2010, rys. 1, s. 15] i modyfikacje własne.

² Na podstawie definicji postępu według [Sztompka, 2005, s. 447–448].

Każdy z krajów UE charakteryzuje się zróżnicowanym poziomem rozwoju społecznego, a zatem istniejące dysproporcje wskazują na stopień spójności społecznej, na jej zmniejszenie względnie stopniową poprawę.

SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA W KRAJACH UE W ŚWIETLE WSKAŹNIKA POSTĘPU SPOŁECZNEGO

Pomiar dokonującego się postępu społecznego natrafia na trudności, bowiem nie ma jednej miary, która ujmowałaby różne jego aspekty. Powszechnie występujące wskaźniki m.in. nie oddają sytuacji osób, które pomimo wzrostu dochodów, postrzegają swoją sytuację jako mniej korzystną [Report..., s. 7–8]. Kwestionuje się znaczenie tradycyjnych wskaźników dla oceny rozwoju społeczno-gospodarczego, dobrobytu, takich jak Produkt Krajowy Brutto (PKB). Jednak miara ta nie odzwierciedlała komponentów społecznych, kondycji społeczeństwa [Report..., s. 7–8, 12–13, 21–40].

W związku z tym poszukuje się miar umożliwiających bardziej kompleksowe dokonanie pomiaru rozwoju społecznego. Jednym z nich jest wskaźnik postępu społecznego – SPI (*Social Progress Index*), odzwierciedlający postęp w poszczególnych krajach. Ten wskaźnik syntetyczny nie uwzględnia wskaźników ekonomicznych, a tylko te o charakterze społecznym i dotyczącym środowiska [Kioes, Pfeiffer]. SPI obejmuje 53 zmienne włączone do następujących kategorii [<http://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/zarzadzania-procesami-i-strategiczne/articles/raport-social-progress-index-spi-2016.html>]:

- Zaspokojenie fundamentalnych potrzeb człowieka (*Basic human needs*).
- Fundamenty dobrobytu (*Foundations of well-being*).
- Możliwość awansu społecznego i wolności osobiste (*Opportunity*).

SPI 2016 obejmuje 133 kraje, które zamieszkuje 94% ludności świata [Porter at al., 2016, s. 13]. Według SPI 2016 do 10 krajów o najwyższym poziomie rozwoju społecznego zaliczono: Finlandię, Kanadę, Danię, Australię, Szwajcarię, Szwecję, Norwegię, Holandię, Wielką Brytanię, Islandię/Nową Zelandię (miejsca równorzędnie). Jednakże, gdyby wziąć pod uwagę tylko kraje UE uporządkowane według SPI 2016 i według PKB/mieszkańca, wówczas Finlandia zajmuje 9. miejsce w rankingu według PKB/mieszkańca. Także kolejny z krajów w rankingu SPI 2016: Dania, według kryteriów PKB/mieszkańca zajmuje dopiero 6. miejsce. Polska osiągnęła 18. miejsce w rankingu według SPI 2016, a ostatnie miejsca w tej klasyfikacji przypadły Rumunii i Bułgarii (tabela 1).

Według SPI 2016 do krajów UE, które odnotowały bardzo wysoki poziom postępu społecznego zaliczono: Finlandię, Danię, Szwecję, Holandię, Wielką Brytanię, Irlandię, do krajów o wysokim poziomie postępu społecznego zakwalifikowano: Austrię, Niemcy, Belgię, Hiszpanię, Francję, Słowenię, Portugalię, Czechy, Estonię, Włochy, Cypr, Polskę, Słowację, Grecję, Chorwację, Litwę, Węgry, Łotwę,

natomiast do krajów o średnio-wysokim w kierunku niższego poziomie postępu społecznego: Rumunię, Bułgarię [Porter at al., 2016, s. 17–18]. Największą liczbę krajów UE zaliczono do grupy charakteryzującej się wysokim poziomem postępu społecznego, jednakże nie jest ona homogeniczna, bowiem dobre wyniki osiąga w obszarze: zaspokojenie podstawowych potrzeb, a słabe – jeśli chodzi o możliwości awansu społecznego i wolności osobiste, co wskazuje zarazem na obszary wymagające poprawy i podjęcia odpowiednich działań w ramach polityki ekonomicznej [Porter at al., 2016, s. 53–54].

Tabela 1. Wielkości wskaźnika SPI i PKB/mieszkańca dla krajów UE i ich rankingi

Ranking krajów według SPI 2016	Kraje	Wskaźnik SPI 2015	Wskaźnik SPI 2016	Komponenty SPI 2016			PKB/mieszkańca (według PPP, international dollars)	Ranking według PKB/mieszkańca	SPI 2030
				Zaspokojenie fundamentalnych potrzeb człowieka	Fundamenty dobrobytu	Możliwości awansu społecznego i wolności osobiste			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Finlandia	86,75	90,09	96,11	87,61	86,56	38,643	9	88,68
2.	Dania	86,63	89,39	96,63	88,56	82,97	43,415	6	88,26
3.	Szwecja	88,06	88,80	95,42	88,68	82,31	45,296	3	89,58
4.	Holandia	86,50	88,65	95,23	88,86	81,85	46,374	2	88,17
5.	Zjednoczone Królestwo	84,68	88,58	93,04	87,91	84,79	38,658	8	87,17
6.	Irlandia	84,66	87,94	93,41	85,42	84,99	51,899	1	87,03
7.	Austria	84,45	86,60	95,67	86,84	77,28	43,893	5	86,12
8.	Niemcy	84,04	86,42	94,42	87,41	77,42	44,053	4	86,20
9.	Belgia	82,83	86,19	94,34	85,46	78,79	41,138	7	84,54
10.	Hiszpania	81,17	85,88	92,74	88,25	76,67	32,814	12	83,35
11.	Francja	80,82	84,79	92,57	87,03	74,78	37,306	10	82,12
12.	Słowenia	81,62	84,27	93,75	83,13	75,92	28,942	15	84,50
13.	Portugalia	81,91	83,88	93,14	84,17	74,34	26,69	18	84,18
14.	Czechy	80,59	82,80	96,17	82,57	69,66	29,805	14	84,64
15.	Estonia	80,49	82,62	92,03	82,63	73,19	26,93	17	84,86
16.	Włochy	77,38	82,49	89,19	86,11	72,18	33,587	11	76,68
17.	Cypr	77,45	80,75	91,50	82,12	68,63	30,31	13	–
18.	Polska	77,98	79,76	90,97	80,15	68,16	24,836	20	82,74
19.	Słowacja	78,45	78,96	93,40	80,85	62,61	27,394	16	83,13

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
20.	Grecja	74,03	78,27	90,62	83,18	60,99	24,617	21	75,36
21.	Chorwacja	73,30	77,68	91,54	79,51	62,00	20,43	24	75,36
22.	Litwa	74,00	76,94	88,09	77,07	65,65	26,397	19	76,98
23.	Węgry	74,80	76,88	90,84	77,29	62,52	24,474	22	76,95
24.	Łotwa	74,12	76,19	89,37	80,61	58,58	22,628	23	76,76
25.	Rumunia	68,37	72,23	84,26	74,91	57,52	19,926	25	71,40
26.	Bułgaria	70,19	72,14	87,18	74,81	54,42	16,956	26	72,94

Objaśnienia: uporządkowanie krajów w tabeli według SPI 2016. Ze względu na braki w danych wskaźnika SPI 2016 dla Malty i Luksemburga nie został opracowany.

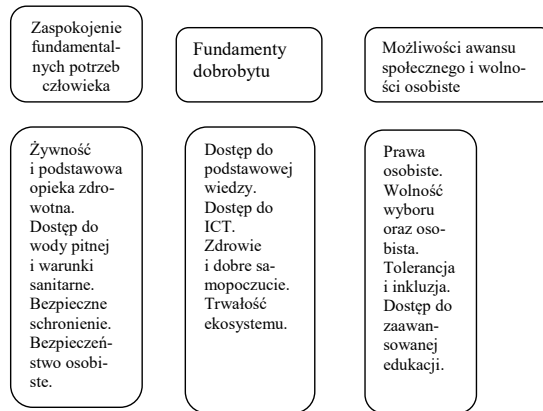
Źródło: zestawienie własne na podstawie: [<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.KD>, 3.09.2016; *Social progress ...*, s. 35–36; Porter at al., 2016].

Kraje o podobnym PKB/mieszkańca charakteryzują się zróżnicowanymi wynikami w rankingu według SPI 2016 [Porter at al., 2016, s. 19, 73]. Występują powiązania pomiędzy SPI 2016 i wielkością PKB/mieszkańca. Jednakże nie jest to zależność liniowa. W krajach o relatywnie niskim PKB/mieszkańca nawet jego niewielkie zmiany powodują znaczącą poprawę w zakresie poziomu rozwoju społecznego. Natomiast osiągnięcie wysokiego poziomu dochodu nie jest związane ze znaczącą poprawą tego wskaźnika [Porter at al., 2016, s. 73].

Warto także zwrócić uwagę na szacunkowe wartości SPI w 2030 r. pokazujące możliwe zmiany, które dokonają się w analizowanych krajach, jeśli chodzi o spójność społeczną. Pierwsze miejsce, w świetle wyników prognozy, zajęła Szwecja. Warto zauważyć, iż niektóre kraje obniżyły wartości wskaźnika, co tym samym oznacza regres, zamiast dokonujących się pozytywnych przemian społecznych [Kioes, Pfeiffer; Porter at al., 2016].

SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA W REGIONACH UE

Jedną z miar syntetycznych określających postęp społeczny w regionach i zaproponowany przez Komisję Europejską jest regionalny wskaźnik postępu społecznego w UE (EU-SPI), którego wielkości zostały określone dla 272 regionów. Bazuje on na wskaźniku SPI i obejmuje trzy wymiary: podstawowe potrzeby ludzkie, podstawy dobrostanu, możliwości, składające się z 50 wskaźników opisujących te wymiary. Poszczególne bowiem wymiary obejmują składniki tematyczne (łącznie 12) składające się ze wskaźników cząstkowych (rys. 2). Ten wskaźnik regionalny może być pomocny dla opracowywania strategii rozwojowych regionów UE [http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/social_progress; The EU regional...].

Rys. 2. Komponenty regionalnego wskaźnika postępu społecznego

Źródło: na podst. [The EU regional...s. 2].

Warto zwrócić uwagę na sytuację polskich regionów w świetle tego wskaźnika (tabela 2).

Tabela 2. Klasyfikacja regionów wybranych krajów UE według regionalnego wskaźnik postępu społecznego i PKB/mieszkańca

Regiony	Wartość EU-SPI	Ranking regionów według EU-SPI	PKB/mieszkańca, PPP (2011, w euro)	Ranking regionów według PKB/mieszkańca
Polska				
1. Dolnośląskie	55,19	232	18 500	210
2. Kujawsko-pomorskie	55,5	228	13 400	250
3. Lubelskie	56,21	220	11 100	261
4. Lubuskie	55,09	233	13 500	249
5. Łódzkie	53,17	246	15 200	241
6. Małopolskie	56,04	222	14 100	246
7. Mazowieckie	56,6	215	26 700	108
8. Opolskie	52,92	248	13 100	251
9. Podkarpackie	56,01	223	11 100	260
10. Podlaskie	58,78	197	11 800	255
11. Pomorskie	58,81	195	15 600	239
12. Śląskie	52,26	250	17 700	219
13. Świętokrzyskie	54,34	236	12 200	253
14. Warmińsko-mazurskie	55,99	224	11 800	254
15. Wielkopolskie	56,33	218	17 000	223
16. Zachodniopomorskie	57,12	210	13 800	245

Słowacja				
1. Bratislavský kraj	61,28	181	46 600	5
2. Stredné Slovensko	56,15	221	14 800	240
3. Východné Slovensko	53,69	243	12 800	252
4. Západné Slovensko	55,38	229	18 100	212
Czechy				
1. Jihovýchod	61,95	176	18 400	204
2. Jihozápad	61,67	178	17 600	209
3. Moravskoslezsko	56,85	214	17 800	216
4. Praha	64,39	158	42 900	8
5. Severozápad	55,27	231	15 700	232
6. Střední Čechy	56,67	205	18 200	205
7. Střední Morava	59,97	187	16 500	228
Węgry				
1. Dél-Alföld	52,28	245	11 100	258
2. Dél-Dunántúl	54,22	237	11 200	257
3. Észak- Alföld	52,72	249	10 700	262
4. Észak-Magyarország	51,53	252	10 000	264
5. Közép- Dunántúl	54,95	234	14 800	243
6. Közép- Magyarország	58,02	203	27 600	85
7. Nyugat-Dunántúl	56,53	217	17 100	229
Słowenia				
1. Vzhodna Slovenija	63,86	163	17 700	208
2. Zahodna Slovenija	68,29	127	25 100	110
Szwecja				
1. Mellersta Norrland	77,63	20	29 000	60
2. Norra Mellansverige	77,19	24	6 500	101
3. Östra Mellansverige	78,65	13	27 000	98
4. Övre Norrland	81,33	1	31 500	48
5. Småland med öarna	77,49	22	27 600	93
6. Sztokholm	78,57	14	43 300	9
7. Sydsverige	76,92	25	26 800	95
8. Västsverige	77,96	19	29 600	56

Źródło: zestawienie na na podstawie: [http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/social_progress].

Jak wynika z przedstawionych danych, nie zawsze wysoki poziom PKB odzwierciedla wysoką pozycję regionu w rankingu dotyczącym rozwoju społecznego. Województwo mazowieckie zajęło 108. miejsce w rankingu według PKB/mieszkańca, natomiast w rankingu według EU-SPI dopiero 215. miejsce na 272 analizo-

wane regiony. Oznacza to również występowanie wielu problemów społecznych. Warto zwrócić uwagę na stolicę Słowacji: Bratysławę, która została zaklasyfikowana na 5. miejscu według PKB na mieszkańca, natomiast pod względem wskaźnika EU-SPI – dopiero na 181. miejscu. Jednakże występują również regiony zajmujące odległe miejsce w rankingu PKB i równie odległe względem EU-SPI.

ZAKOŃCZENIE

Prowadzone rozważania pozwalają na konstatację, iż projektując działania na rzecz wzrostu gospodarczego, uwzględnić należy również sferę społeczną. W związku z tym poprawa jakości życia, redukcja ubóstwa, zapewnienie odpowiednich warunków środowiskowych, a zatem szeroko rozumiany rozwój społeczny powinien stanowić także wiodący cel. Oznacza to również konieczność zwrócenia większej uwagi na rozwój inkluzywny, a zarazem na osiąganie spójności ekonomicznej i społecznej. UE obejmuje kraje charakteryzujące się zróżnicowanym poziomem rozwoju społecznego w świetle wskaźnika postępu społecznego. Jak wynika z przeprowadzonej analizy, do krajów UE o najwyższym poziomie tego wskaźnika zaliczono: Finlandię, Danię, Szwecję, Holandię, Wielką Brytanię, Irlandię, a o najniższym poziomie: Bułgarię i Rumunię. Jednak kraje UE osiągają zróżnicowane wyniki w zakresie poszczególnych jego komponentów, co wskazuje zarazem na obszary, do których powinny zostać adresowane działania polityki ekonomicznej.

Również pomiar spójności społecznej w regionach w świetle regionalnego wskaźnika postępu społecznego pozwala zidentyfikować polskie województwa, które zajęły pozycję najwyższą: pomorskie, podlaskie, zachodniopomorskie, wielkopolskie. Nie zawsze wysoki poziom PKB/mieszkańca wiąże się z odpowiednio wysokim poziomem rozwoju społecznego. W związku z tym projektując strategię rozwojową dla danego kraju bądź regionu ważne jest zwrócenie uwagi na różne aspekty postępu społecznego. Tym samym wspieranie spójności ekonomicznej i społecznej należy traktować jako cele równoważne, przy doborze instrumentów polityki ekonomicznej.

BIBLIOGRAFIA

- Acket S., Borsenberger M., Dickes P., Sarracino F., 2011, *Measuring and validating social cohesion: a bottom-up approach*, CEPS INSTEAD Working Paper No 2011-08, January, <https://www.oecd.org/dev/pgd/46839973.pdf> (stan na dzień 16.09.2016 r.).
- Banting K., Sharpe A., St-Hilaire F., 2002, *Towards a Social Understanding of Productivity: An Introduction and Overview*, <http://www.csls.ca/repsp/2/introduction.pdf> (stan na dzień 16.09.2016 r.).

- Berger-Schmitt R., 2002, *Considering social cohesion in quality of life assessments: Concept and measurement*, „Social Indicators Research” 58, 1–3, s. 403–428, https://doi.org/10.1007/0-306-47513-8_18.
- Council of Europe 2005, *Concerted development of social cohesion indicators. Methodological guide*, Council of Europe Publishing 2005, http://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/GUIDE_en.pdf (stan na dzień 16.09.2016 r.).
- Hall J., Giovannini E., Morrone A., Ranuzzi G., 2010, *A Framework to Measure the Progress of Societies*, OECD Statistics Working Papers2010/05, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/5km4k7mnrkzw-en> (stan na dzień 16.09.2016 r.).
- Jenson J., 2010, *Defining and measuring social cohesion*, Commonwealth Secretariat and United Nations Research Institute for Social Development, London, <http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/search/170C271B7168CC30C12577D0004BA206?OpenDocument>, <https://www.oecd.org/dev/pgd/46839973.pdf> (stan na dzień 16.09.2016 r.).
- Kioes G., Pfeiffer T., *Social Progress Index (SPI). Measuring more than just GDP*, https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/lu/Documents/public-sector/lu_en_social-progress-index-gdp_122015.pdf (stan na dzień 16.09.2016 r.).
- OECD 2014, *All on Board. Making inclusive growth happen*, OECD Publishing.
- OECD 2011, *Perspectives on global development. Social cohesion in a shifting world*, OECD Publishing, http://dx.doi.org/10.1787/persp_glob_dev-2012-en (stan na dzień 16.09.2016 r.).
- Porter M.E., Stern S., Green M., 2016 *Social Progress Index Report*, Social Progress Imperative 2016 (<http://13i8vn49fibl3go3i12f59gh.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2016/06/SPI-2016-Main-Report1.pdf> (stan na dzień 16.09.2016 r.).
- Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*, red. J.E. Stiglitz, A. Sen, J.P. Fitoussi, <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/118025/118123/Fitoussi+Commission+report/7bac2480-4658-439f-b022-e6542ebf714e> (stan na dzień 17.02.2017 r.).
- Sadowski Z., 2005, *Transformacja i rozwój. Wybór prac*, Wyd. PTE, Warszawa, <http://www.e-mentor.edu.pl/biblioteka/transformacja.pdf> (stan na dzień 16.09.2016 r.).
- Słownik języka polskiego*, PWN, <http://sjp.pwn.pl/slowniki/post%C4%99p.html> (stan na dzień 16.09.2016 r.).
- Social Progress in 2030. Developing beyond economic growth. A report for the Social Progress Imperative*, Deloitte, September 2015, <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/sg/Documents/about-deloitte/sea-about-social-progress-in-2030-report-noexp.pdf> (stan na dzień 16.09.2016 r.).
- Supińska J., 2007, *Wartości i zasady polityki społecznej [w:] Polityka społeczna. Podręcznik akademicki*, red. G. Firlit-Fesnak, M. Szyłko-Skoczny, PWN, Warszawa.
- Sztompka P., 2005, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Wydawnictwo Znak, Kraków.
- TFUE, Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana), Dz.U. UE C 326/47 z 26.10.2012 r.
- TUE, Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana), Dz.U. UE C 326/13 z 26.10.2012 r.
- The EU Regional Social Progress Index: Methodological Note*, European Commission (http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/information/maps/methodological_note_eu_spi.pdf, dostęp: 5.09.2016 r.).

Woźniak M.G., 2012, *Spójność społeczno-ekonomiczna w kontekście tendencji do upowszechniania się kryzysu finansów publicznych w Unii Europejskiej*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, nr 25, red. M.G. Woźniak, Wyd. UR, Rzeszów, s. 5–29.

<http://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/zarzadzania-procesami-i-strategiczne/articles/report-social-progress-index-spi-2016.html> (stan na dzień 16.09.2016 r.).

<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.KD>, (stan na dzień 5.09.2016 r.).

http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/social_progress (stan na dzień 5.09.2016 r.).

Streszczenie

Obecnie szczególnego znaczenia nabiera zapewnienie spójności społecznej, również regionalnej. Staje się to celem politycznych działań podejmowanych na różnych szczeblach, w tym ponadnarodowym. Celem artykułu jest identyfikacja przemian społecznych dokonujących się w Polsce i w jej regionach w świetle wskaźnika postępu społecznego, a zatem i ocena spójności społecznej. UE obejmuje kraje charakteryzujące się zróżnicowanym poziomem rozwoju społecznego w świetle wskaźnika syntetycznego postępu społecznego. Jak wynika z przeprowadzonej analizy, do krajów UE o najwyższym poziomie tego wskaźnika zaliczono: Finlandię, Danię, Szwecję, Holandię, Wielką Brytanię, Irlandię, a o najniższym poziomie Bułgarię i Rumunię. Jednakże kraje UE osiągają zróżnicowane wyniki w zakresie poszczególnych jego komponentów, co wskazuje zarazem na obszary, do których powinny zostać adresowane działania polityki ekonomicznej. Również pomiar spójności społecznej w regionach w świetle regionalnego wskaźnika postępu społecznego pozwala zidentyfikować polskie województwa, które zajęły pozycję najwyższą. Nie zawsze wysoki poziom PKB/mieszkańca wiąże się z odpowiednio wysokim poziomem rozwoju społecznego. Poprawa jakości życia, redukcja ubóstwa, zapewnienie odpowiednich warunków środowiskowych, a zatem szeroko rozumiany rozwój społeczny powinien stanowić także wiodący cel w projektowanych strategiach rozwojowych dla danego kraju bądź regionu. Oznacza to również konieczność zwrócenia większej uwagi na rozwój inkluzywny, a zarazem na osiągnięcie nie tylko spójności ekonomicznej, lecz i społecznej.

Słowa kluczowe: postęp społeczny, rozwój społeczny, wzrost gospodarczy, PKB

Social cohesion in the countries and regions of the European Union in view of the social progress index

Summary

Currently, it has becoming increasingly important to ensure social cohesion, also the regional one. It has been the objective of political actions undertaken at various levels, including the transnational level. The aim of the article is to identify social changes taking place in Poland and its regions in the light of social progress. The EU includes countries with a different level of social progress in terms of the synthetic social progress index. According to the analysis conducted, Finland, Denmark, Sweden, the Netherlands, Great Britain and Ireland are the EU countries with the highest value of the social progress index, whereas Bulgaria and Romania are characterized by the lowest value of this index. The fact that EU countries reach different results in the scope of the individual components of this index also indicates the areas to which actions undertaken under the economic

policy should be addressed. The measurement of social cohesion in the regions in the light of the regional social progress also makes it possible to identify top-ranked voivodeships in Poland. A high level of GDP per capita is not always associated with a high level of social development. The improvement of the quality of life, the reduction of poverty and the provision of adequate environmental conditions, i.e. the widely understood social development, should constitute the main goal of development strategies planned for a given country or region. It also entails the need to focus more on the inclusive development, and at the same time, on achieving not only economic, but also social cohesion.

Keywords: social progress, social development, economic growth, GDP

JEL: O1, O5, R0